

NOSITELIA PIESŇOVEJ TRADÍCIE NA ZÁHORÍ V ZÁPISOCH KAROLA PLICKU

MIRIAM TIMKOVÁ – HANA URBANCOVÁ

Mgr. Miriam Timková, PhD.; Ústav hudobnej vedy SAV, v. v. i., Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava 4; e-mail: miriam.timkova@savba.sk

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2991-2786>

prof. PhDr. Hana Urbancová, DrSc.; Ústav hudobnej vedy SAV, v. v. i., Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava 4; e-mail: hana.urbancova@savba.sk

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3870-9117>

ABSTRACT

Karol Plicka (1894–1987) documented traditional singing in the Záhorie region following his arrival in Slovakia in the 1920s. His manuscript collection of Slovak folk songs comprises 751 songs from nine locations in Záhorie (Borský Mikuláš, Borský Svätý Peter, Čáčov, Čáry, Jablonica, Kuklov, Moravský Svätý Ján, Osuské, and Rozbehy). Within this corpus, we identified 97 singers from across all age groups, including 64 women and 33 men. The song repertoire points to several types of tradition bearers, ranging from common singers to exceptional singer personalities, of whom there may have been several ones within a family. Plicka regarded elder women as the most reliable bearers of the song tradition. One such personality was the singer Eva Studeničová from the village of Moravský Svätý Ján. He was particularly struck by the breadth of her repertoire, her strong focus on narrative song genres, and her refined ornamental vocal style, which was already in decline in Záhorie at that time.

Keywords: Karol Plicka, Záhorie region, singers, personalities, repertoire, ornamental singing

Úvod

Keď Karol Plicka koncom 20. rokov 20. storočia vydal výber z piesňového repertoáru speváčky Evy Studeničovej z obce Moravský Svätý Ján na Záhorí, po prvý raz takým-

to spôsobom u nás upozornil na fenomén speváckych osobností v tradičnej kultúre.¹ Zvýšený záujem zberateľov o individuálnych interpretov bol v tom období súčasťou aktuálnych trendov stredoeurópskej a východoeurópskej hudobnej folkloristiky.² Prvé náznaky záujmu o osobnosti interpretov zo strany slovenských zberateľov síce možno datovať aj do skorších období, do slovenského kontextu však tento výskumný trend preniesli a adaptovali bádatelia zo zahraničia a zberatelia pochádzajúci zo susedných kultúr.³ Patrili k nim na prvom mieste významní predstavitelia hudobnej folkloristiky a etnomuzikológie, ktorí sa orientovali v aktuálnej metodológii výskumu a v dostatočnej šírke poznali prácu v teréne. Bol to Leoš Janáček (1854 – 1928) a Béla Bartók (1881 – 1945), ktorí pri svojej zberateľsko-dokumentáčnej činnosti na území Slovenska upozornili na pozoruhodných spevákov a speváčky, keď u nich zaznamenali nezvyčajne bohatý piesňový repertoár alebo špecifický interpretačný štýl.⁴

Prvým prejavom pozornosti zberateľov voči konkrétnym spevákom a speváčkam boli občasné zmienky v piesňových záznamoch. Popri lokalitách sa začali objavovať odkazy aj na interpretov – ich mená či prezývky, prípadne vek a pod. Postupne sa tieto údaje stali bežnou súčasťou pasportizačných (sprievodných) dát pri dokumentácii piesní. Registrovanie a uvádzanie týchto dát pôvodne nebolo normou – pozornosť zberateľov bola nasmerovaná k piesňam a interpreti ostávali v anonymite.⁵ Výnimkou boli raritné odkazy na špecifické kategórie spevákov. Patril k nim napríklad údaj o slepej speváčke ako významnej nositeľke miestneho repertoáru v edícii Jána Kollára alebo odkaz na spevákov ako autorov piesní v prvých vedecky koncipovaných zborníkoch z druhej polovice 19. storočia.⁶ S dôsledne uvádzanými údajmi o spevákoch a speváčkach sa stretávame až neskôr a aj to len u niektorých zberateľov. Na prvom mieste k nim patrí Béla Bartók, ktorý pomerne dôkladne uvádzal interpretov podľa mena, priezviska a veku.⁷ To však platí najmä o speváčkach, s ktorými pri terénnej dokumentácii pracoval najviac, a menej v prípade spevákov-mužov, ktorých považoval za menej spoľahlivých nositeľov tradície.⁸ Dáta o interpretoch boli výsledkom precíznejšieho,

¹ PLICKA, Karol: *Eva Studeničová spieva*. Martin : Matica slovenská, ¹1928; Martin : Osveta, ²1984.

² BURLASOVÁ, Soňa: Teoretické a metodologické otázky štúdia nositeľov ľudových tradícií. In: *Slovenský národopis*, roč. 31, 1983, č. 1, s. 7-14.

³ URBANCOVÁ, Hana: Tvorivá osobnosť v tradičnej hudobnej kultúre – pohľad etnomuzikológa. In: *Podiel osobností na vývoji profesionálnej hudobnej kultúry. K pocte Alexandra Moyzesa (1906 – 1984) a Ludovíta Rajtera (1906 – 2000)*. Ed. Lubomír Chalupka. Bratislava : Stimul, 2007, s. 66-67. URBANCOVÁ, Hana: *Vybrané kapitoly z dejín slovenskej etnomuzikológie*. Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, 2016, s. 88-90.

⁴ BARTÓK, Béla: *Slovenské ľudové piesne. I. – III. zväzok*. Eds. Jozef Kresánek, Oskár Elschek, Alica Elscheková. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 1959, 1970, 2007. PROCHÁZKOVÁ, Jarmila et al.: *Vzaty do fonografu. Slovenské a moravské písně v nahrávkách Hynka Bíma, Leoše Janáčka a Františky Kyselkové z let 1909 – 1912*. I. Studie a zprávy. II. Transkripcie textů. III. CD 1-3, DVD. Praha : Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha – pracoviště Brno, 2012.

⁵ Tento prístup nachádzame vo všetkých významných tlačených edíciách slovenských ľudových piesní z 19. storočia (*Písne světské, Národní spievanky, Slovenské spevy*).

⁶ URBANCOVÁ, Ref. 3, 2016, s. 89-90.

⁷ Rukopisná zbierka slovenských ľudových piesní Bélu Bartóka vznikla na základe terénnej dokumentácie v rokoch 1906 – 1918.

⁸ BARTÓK, Béla: *Postrehy a názory*. Ed. Oskár Elschek. Bratislava : Štátne hudobné vydavateľstvo, 1965, s. 203.

a najmä moderného, systematicky usmerňovaného prístupu k dokumentácii piesní. Súviselo to aj s tým, že zberatelia pri práci v teréne prichádzali priamo do kontaktu s predstaviteľmi lokálnych kultúr a postupne si uvedomili, že výsledok zberateľskej práce závisí do veľkej miery od spolupráce s konkrétnymi jednotlivcami v lokalitách.

V roku 1924 Karol Plicka uverejnil príspevok, v ktorom sformuloval hlavné zásady svojej zberateľskej práce v teréne.⁹ Metodika terénneho výskumu spočívala v niekoľkých fázach. Prvou bol výber vhodnej lokality určenej na monografický výskum. Nasledoval výber vhodných interpretov. Cieľom bolo podrobnejšie preskúmať individuálny repertoár najlepších spevákov z obce, ktorí reprezentovali lokálnu kultúru.¹⁰ K prvým zásadám zberateľskej práce v teréne teda patrilo vyhľadávanie spoľahlivých interpretov:

„[...] Potom hľadám *spevákov*. Je dosť takých, ktorí radi spievajú; pátrajme však po *nositeľoch tradície spevnej*. Najčastejšie bývajú to baby (pôrodné) a svati zväčša poslední a jediní udržiavovatelia ľudového spevu. Pri svadbách a krštení vypočuli väčšinu piesní a sami, častejšie spievajúc, sú smelší a obyčajne aj temperamentnejší, než prostý ľud. [...] Pre autentičnosť podania dávam prednosť *ženám* pred chlapmi, *starým* pred mladými. Piesne žatevné, poľnie i niektoré svadobné možno verne zapísať i od mladých, spievajú sa totiž často a už ododávajú unisono. Ale ostatnie druhy piesní veľmi utrpeli v podaní mladých, najmä na juhu, kde v ich speve (nakolko vôbec ešte spievajú pôvodné piesne) vymizla krásna ornamentika, sotreli sa vzácne modulácie a jemnosti rytmické [...] najvďačnejším materiálom pre sberateľov sú staršie ženy. Mávajú úžasnú pamäť (neraz rozpomenú sa na pieseň v detstve počutú, nezastanú v dlhých baladách, dávno nespievaných), ich ľahký, pritom rovný, pevný a jasný tón zdobí ťahavé melódie perlami s toužou pečlivosťou, s akou vyšívajú bohaté ornamenty na rukávcoch. V ich speve nielo náhodilosti a neistoty. Ľahko vznietlivé a citové, pripútané k domom, spievali v živote *pri každej príležitosti* [...] Naproti tomu chlapi sú pre sberateľa živlom dosť nespoľahlivým. Nevynikajú obyčajne zvláštnou pamäťou. Nie sú toľko viazaní na rodnú hruď, odchádzajú na vojnu, na robotu, do prostredia celkom cudzieho. Navracajúc sa, sú hlavnými pôvodcami rozkladu všetkého ľudového umenia. [...] Ak sa však mužský spevák *vydarí*, ukáže sa nám pieseň *v plnej kráse*.“¹¹

Túto štúdiu Plicka napísal v začiatkoch zberateľského pôsobenia na Slovensku. Dokázal v nej zhrnúť a zovšeobecniť svoje prvé skúsenosti z terénnej práce vo viacerých regiónoch. Popri výbere lokality, technike záznamu a otázkach transkripcie a notácie to bola najmä spolupráca s interpretmi. Osobitne zdôrazňoval význam výberu vhodných spevákov a speváčok, ktorí mali zastupovať piesňovú tradíciu danej lokality. Blízky kontakt, ktorý si dokázal vytvoriť so svojimi interpretmi, uľahčoval zber a zápis piesní priamo v teréne. Umožnil mu spoznávať rôzne typy nositeľov piesňovej tradície a speváckych osobností, čo sa prejavilo aj v zdokumentovanom repertoári.

⁹ PLICKA, Karol: O sbieraní ľudových piesní. In: *Sborník Matice slovenskej*, roč. 2, 1924, č. 2, s. 49-59.

¹⁰ ELSCHÉKOVÁ, Alica – ELSCHÉK, Oskár: *Úvod do štúdia slovenskej ľudovej hudby*. Bratislava: Hudobné centrum, 2005, s. 41.

¹¹ PLICKA, Ref. 9, s. 51-53. Kurzívou zvýraznené časti citovaného textu sú od autora príspevku K. Plicku.

Karol Plicka chodil na zberateľsko-dokumentačné cesty po Záhorí prevažne v 20. rokoch, teda počas približne celého jedného desaťročia. Na príklade tohto regiónu možno ukázať, s akými interpretmi pracoval, ako chápal úlohu nositeľov piesňovej tradície, ale aj rôzne kategórie a typy interpretov – od bežných spevákov po pozoruhodné a výnimočné spevácke osobnosti. Naším cieľom je súhrnný pohľad na interpretačné zázemie, ktoré si dokázal tento zberateľ vytvoriť v rámci terénnych výskumov na Záhorí. Budeme vychádzať z materiálu, ktorý je súčasťou rukopisnej zbierky slovenských ľudových piesní Karola Plicku, kde sa nachádzajú aj zápisy zo Záhoria.¹²

Výsledky primárneho spracovania piesňových zápisov z tohto regiónu sme uverejnili vo viacerých štúdiách. Časť z nich sa venovala vyhodnoteniu piesňového korpusu z vybraných lokalít (Jablonica a Moravský Svätý Ján).¹³ Uvedené obce boli zaujímavé z hľadiska počtu zdokumentovaných piesní, teda rozsahu repertoáru, ktorý Plicka zapísal. Práve interpreti z jednej z týchto lokalít – z obce Jablonica – sa zúčastnili na rozsiahlom projekte zvukovej dokumentácie hudobného folklóru v Československu.¹⁴ V týchto dvoch obciach sa stretol s interpretmi, ktorí ho upútali ako výrazné spevácke osobnosti v najväčšej miere. Zaznamenal tu aj neobvyklý výskyt ozdobného štýlu spevu, ktorému venoval na Záhorí osobitnú pozornosť. Objavil tu výnimočnú speváčku Evu Studeničovou, ktorej sme venovali (v súlade s Plickovým záujmom) niekoľko samostatných publikácií.¹⁵ Zvyšok materiálu, teda piesňové zápisy z ďalších lokalít Záhoria, bol spracovaný a zosumarizovaný v samostatnej štúdii.¹⁶ Publikované výsledky sa priebežne dopĺňali o nové údaje, ktoré boli zistené ďalším heuristickým výskumom a dodatočnými korekciami v dátach.

¹² Heuristické otázky piesňových zápisov a metodika ich spracovania sú opísané vo viacerých príspevkoch. Napr. URBANCOVÁ, Hana: Written Records and Source Criticism: A Collection of Slovak Folk Songs Collected by Karol Plicka. In: *Historical Sources and Source Criticism*. (= Skrifter utgivna av Svenskt visarkiv 29.) Ed. Susanne Ziegler. Stockholm : Svenskt visarkiv, 2010, s. 215-226. TIMKOVÁ, Miriam: Pozostalosť Karola Plicku a problémy jej spracovania. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 6 (32), 2015, č. 1, s. 62-85.

¹³ TIMKOVÁ, Miriam: Piesňový repertoár obce Jablonica na Záhorí a „zdobený spev“ v zápisoch Karola Plicku. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 12 (38), 2021, č. 2, s. 274-290. TIMKOVÁ, Miriam: Piesne z repertoáru súčasníkov Evy Studeničovej. K neznámym zápisom Karola Plicku z obce Moravský Svätý Ján. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 8 (34), 2017, č. 2, s. 313-333.

¹⁴ TIMKOVÁ, Miriam: Piesňový repertoár obce Jablonica na Záhorí v dokumentácii Karola Plicku. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 16 (42), 2025, č. 1, s. 133-140.

¹⁵ TIMKOVÁ, Miriam: Rekonštrukcia piesňového repertoáru Evy Studeničovej zo zápisov Karola Plicku. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 7 (33), 2016, č. 2, s. 249-283. URBANCOVÁ, Hana: Speváčka Eva Studeničová z Moravského Sv. Jána v zápisoch Karola Plicku. In: *Seminár o ľudovej piesni 2016. Výskum, dokumentácia a edície ľudových piesní v oblasti západného Slovenska, Záhoria a slovensko-moravského pomedzia*. Eds. Ondrej Demo, Stanislav Bachleda. Bratislava : Spolok hudobného folklóru, 2017, s. 130-139. URBANCOVÁ, Hana – TIMKOVÁ, Miriam: *Eva Studeničová. Výnimočná speváčka v dokumentácii Karola Plicku*. Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, v. v. i., 2024. (v tlači)

¹⁶ TIMKOVÁ, Miriam: Piesne zo Záhoria v rukopisnej zbierke Karola Plicku: repertoár, lokality, speváci. In: *Ethnomusicologicum VI*. (= Historické pramene tradičného spevu.) Ed. Hana Urbancoová. Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, v. v. i., 2023, s. 111-147.

Údaje o spevákoch

Na základe štúdia rukopisnej zbierky slovenských ľudových piesní Karola Plicku vieme, že údaje o interpretoch neuvádzal vždy jednotne ani systematicky. Stretli sme sa s viacerými spôsobmi záznamu informácií o spevákoch. V zásade mali dve základné podoby: uvádzali sa buď oddelene od zápisu jednotlivých piesní, alebo boli súčasťou zápisu piesne ako jej sprievodné údaje. V prvom prípade to boli rôzne súpisy interpretov v podobe zoznamov na samostatných záznamových lístkoch ako súčasť dokumentačného materiálu k jednej alebo k viacerým lokalitám. V druhom prípade išlo o pasportizačné údaje uvedené pri zápise konkrétnej piesne na jednom záznamovom lístku.¹⁷

Zberateľ svoju rukopisnú zbierku ako celok neusporiadal,¹⁸ preto sme sa občas stretli aj s tým, že piesňam chýbali akékoľvek údaje o interpretoch. Na druhej strane, pri rýchлом zápise piesní priamo v teréne Plicka používal viaceré formy skratiek a symbolov, pomocou ktorých sa mohli konkrétni interpreti identifikovať. Ak niekde použil plné meno a priezvisko, prípadne aj s uvedením veku, v ďalších zápisoch odkazoval na tohto interpreta pomocou iniciál (skratiek mena a priezviska), prípadne len pomocou číslovky, ktorá určovala interpreta podľa jeho veku.¹⁹ Tento systém skratiek v zápisoch K. Plicku bolo potrebné poznať, aby sa mohol spojiť väčší blok piesňových zápisov s konkrétnym spevákom či speváčkou.

Piesňový materiál zo Záhoria obsahuje dáta o interpretoch ako súčasť pasportizačných údajov pri konkrétnych piesňach. Nachádzajú sa výlučne pri rukopisných zápisoch piesní. S výnimkou piesňovej zbierky *Eva Studeničová spieva* z roku 1928, ktorá zverejnila repertoár konkrétnej speváčky,²⁰ v ďalších publikovaných zápisoch piesní odkazy na interpretov spravidla chýbajú, hoci v rukopisoch sú, resp. môžu byť uvedené. Týka sa to najmä zbierky *Slovenský spevník* z roku 1961, kde absencia údajov o spevákoch môže súvisieť so zameraním edície – mala popularizačný zámer a nebola vedeckým vydaním.²¹ Porovnanie s rukopisným materiálom potvrdilo, že v tejto publikovanej zbierke sa nachádza niekoľko piesňových zápisov od konkrétnych interpretov zo Záhoria, vrátane Evy Studeničovej.

V korpuse piesňových zápisov zo Záhoria sú popri lokalitách odkazy na interpretov uvedené pomerne dôsledne. S absenciou akýchkoľvek údajov o interpretoch pri piesňach sa stretávame len minimálne. Tieto odkazy sa nachádzajú spravidla na melodických prvopisoch a čistopisoch.²² Vyskytujú sa v podobe plných mien, prípadne plných mien s uvedením veku interpreta (napr. „*Kristína Mikulíčková, 53-roč.*“, „*Mária Súkopová, 21-roč.*“). Na ich základe sa potom dali dešifrovať skratky (iniciály mena

¹⁷ TIMKOVÁ, Ref. 12, s. 72, 77.

¹⁸ URBANCOVÁ, Hana: Rukopisná zbierka slovenských ľudových piesní Karola Plicku – otázky evidencie a spracovania prameňov. In: *Od ľudové písne k evropské etnologii. 100 let Etnologického ústavu Akademie věd České republiky*. Eds. Jana Pospíšilová, Jana Nosková. Brno : Etnologický ústav AV ČR, 2006, s. 232-244. TIMKOVÁ, Ref. 12.

¹⁹ Napr. TIMKOVÁ, Ref. 15.

²⁰ PLICKA, Ref. 1.

²¹ PLICKA, Karol: *Slovenský spevník I. 500 slovenských ľudových piesní*. Praha; Bratislava : Štátne hudobné vydavateľstvo, 1961.

²² TIMKOVÁ, Ref. 16.

a priezviska), prípadne číslanky, ktoré pomohli určiť speváka pomocou veku (napr. „53-“ a pod.). Pomocou týchto údajov sa rekonštruoval zoznam spevákov a speváčok spolu s piesňovým repertoárom, ktorý Plicka z ich podania na Záhorí zapísal. Zoznam mien a priezvisk konkrétnych spevákov a speváčok dopĺňajú údaje k ďalším interpretom, ktorí boli uvedení síce anonymne, ale s odkazom na určitú vekovú, sociálnu, profesijnú alebo etnickú príslušnosť.

Lokality, speváci, repertoár

Podľa prameňov, ktoré sú dnes súčasťou rukopisnej zbierky Karola Plicku, sme mohli určiť lokality zápisu piesní. Je to spolu 9 obcí, ktoré sa nachádzajú vo viacerých oblastiach Záhoria.²³ V rámci jednotlivých lokalít sme identifikovali konkrétnych interpretov a počet piesní, ktoré Plicka od nich zaznamenal. Nižšie uvádzame prehľad údajov podľa lokalít. Pri každej lokalite sa nachádzajú tri druhy dát. Na prvom mieste je uvedený celkový počet zapísaných piesní z danej obce. Na druhom mieste sa nachádza celkový počet spevákov z danej obce a rozsah repertoáru zapísaného z ich podania. Na treťom mieste sa uvádza počet piesní, pri ktorých sa interpreti nedali určiť pre chýbajúce sprievodné dáta. Výsledný obraz je nasledovný:

Borský Mikuláš: 69 piesní / 17 spevákov; 51 piesní / 18 piesní bez uvedenia interpreta;

Borský Svätý Peter:²⁴ 66 piesní / 7 spevákov; 55 piesní / 11 piesní bez uvedenia interpreta;

Čáčov:²⁵ 75 piesní / 23 spevákov; 65 piesní / 10 piesní bez uvedenia interpreta;

Čáry: 1 pieseň / 1 spevák;

Jablonica: 187 piesní / 26 spevákov; 181 piesní / 6 piesní bez uvedenia interpreta;

Kuklov: 4 piesne / 2 speváci;

Moravský Svätý Ján: 330 piesní / 13 spevákov; 326 piesní / 4 piesne bez uvedenia interpreta;

Osuské: 5 piesní / 2 speváci;

Rozbehy: 14 piesní / 6 spevákov.

Ak sa zameriame na **výber lokalít**, často sú to obce nachádzajúce sa v bezprostrednej blízkosti. To zodpovedá Plickovej metodike výberu lokalít na terénny výskum, keď popri jednotlivých, tzv. „typických“ obciach volil aj menšie skupinky dedín „tohože charakteru“.²⁶ Podobne sa aj deväť záhorských obcí takto člení do niekoľko samostatných jednotiek: skupina 1 (Čáry, Kuklov), skupina 2 (Jablonica, Osuské, Rozbehy), skupina 3 (Borský Mikuláš, Borský Svätý Peter) a ako samostatné lokality sa tu vyskytujú dve obce (Moravský Svätý Ján, Čáčov). Je to pomerne reprezentatívna vzorka,

²³ K vymedzeniu regiónu pozri: MICHALOVIČ, Peter: *Ludová nástrojová hudba na Záhorí. Jej štýlové vrstvy a typy nástrojových zoskupení*. Skalica : Záhorské múzeum v Skalici, 2015, s. 8-12.

²⁴ Borský Svätý Peter je od roku 1975 súčasťou obce Borský Mikuláš. In: *Encyklopédia miest a obcí Slovenska*. Banská Bystrica : PS-Line, 2005, s. 146.

²⁵ Obec Čáčov je od roku 1974 mestskou časťou Senice. Ref. 22, s. 144.

²⁶ PLICKA, Ref. 9, s. 51.

sústredená na územie stredného a horného Záhoria, teda do obcí vzdialených od Bratislavy ako mestského centra.

Z hľadiska celkového počtu zozbieraných piesní sme sa stretli s najväčším počtom piesňových zápisov pri dvoch obciach: Moravský Svätý Ján (330 piesní) a Jablonica (187 piesní). Menší počet piesní sa spája s obcami Čáčov (75 piesní), Borský Mikuláš (69 piesní) a Borský Svätý Peter (66 piesní). Najmenej piesní zberateľ získal v lokalitách Rozbehy, vrátane kopaníc (14 piesní), Osuské (5 piesní), Kuklov (4 piesne) a Čáry (1 pieseň). Na Záhorí Plicka zaznamenal celkový počet 751 piesní.

Z uvedeného prehľadu vyplynuli aj ďalšie poznatky. Odkazujú na **výber interpretov** a definujú nositeľov piesňovej tradície. Na prvom mieste to je obdivuhodný počet interpretov: z deviatich záhorských obcí sa nám podarilo zistiť takmer stovku spevákov a speváčok rôzneho veku. Celkový zoznam interpretov aj s príslušným počtom piesní uvádzame v prílohe spolu s ich vekom a názvom lokality (Tabuľka). Keďže Plicka v niektorých prípadoch mená spevákov neuviedol, celkový počet piesňových zápisov z jednotlivých lokalít sa odlišuje od počtu piesní, ktoré uvádzame pri interpretoch.

V prípade štyroch obcí (Čáry, Kuklov, Osuské a Rozbehy) bolo meno a priezvisko interpreta uvedené pri každej piesni. Ide zároveň o obce s najmenším počtom zdokumentovaných piesní. Ďalších päť obcí (Borský Mikuláš, Borský Svätý Peter, Čáčov, Jablonica a Moravský Svätý Ján) sú lokality, kde Plicka zapísal oveľa vyšší počet piesní. Pravdepodobne z časových dôvodov údaje o spevákoch a speváčkach pri všetkých piesňových zápisoch z týchto obcí nezaznamenal. Počet piesní bez interpreta (spolu 49 piesní) však zásadne neskresľuje obraz o nositeľoch piesňovej tradície na Záhorí.

Ako sme už na to upozornili, v korpuse záhorských piesní upúta nezvyčajne vysoký počet interpretov na pomerne obmedzený počet lokalít. Ukázalo sa, že v deviatich obciach Záhoria Plicka spolupracoval s takmer stovkou interpretov. Identifikovali sme spolu **97 spevákov a speváčok**, čo je priemerne 10 až 11 interpretov na jednu lokalitu. Reálny počet spevákov za každú obec bol však veľmi nerovnomerný. Je zaujímavé sledovať, ako počet interpretov v obciach kolísal. V jednotlivých lokalitách zberateľ spolupracoval s nasledovným počtom interpretov: Borský Mikuláš – 17, Borský Svätý Peter – 7, Čáčov – 23, Čáry – 1, Jablonica – 26, Kuklov – 2, Moravský Svätý Ján – 13, Osuské – 2, Rozbehy – 6. Najviac interpretov pochádzalo z obce Jablonica (26 spevákov a speváčok) a Čáčov (23 spevákov a speváčok). Po nich nasleduje Borský Mikuláš (17 spevákov a speváčok) a Moravský Svätý Ján (13 spevákov a speváčok). Práca zberateľa s interpretmi zo zvyšných obcí (Borský Svätý Peter, Rozbehy, Kuklov, Osuské, Čáry), kde zaznamenal menej ako desiatku piesní na lokalitu, sa javí ako doplnková dokumentácia.

Celkový počet interpretov predstavuje enormné množstvo spevákov a speváčok. Z veľkej časti ide najmä o informátorov, od ktorých Plicka zapísal poväčšine len niekoľko piesní, spravidla do dvoch desiatok. Patrí k nim napríklad: Ondráš Baďura (2 piesne), Tereza Černá (2 piesne) a Alžbeta Dobíášová (3 piesne) z Borského Mikuláša; Štefan Halada (1 pieseň), Terézia Danielová (2 piesne) a Ignác Buttaš (10 piesní) z Borského Svätého Petra; Ján Chvostek (7 piesní) a Kristína Mikulíčková (18 piesní) z Čáčova; Kristína Durgalová (1 pieseň), Cecília Barcajová (2 piesne), Anka Gažová (5 piesní) a Katarína Škápiková (15 piesní) z Jablonice; Eva Pribylová (1 pieseň) z Kuklova; Vilma Kutáľková (4 piesne) z Osuského; Helena Maxianová (1 pieseň), Ulina

Chytilová (2 piesne), Helena Vávrová (12 piesní) a Marína Benkovičová (19 piesní) z Moravského Svätého Jána. Oveľa menšiu skupinu spevákov tvoria tí, od ktorých Plicka zapísal viac ako dve desiatky piesní. Patrí k nim Helena Čermáková z Moravského Svätého Jána (34 piesní), Agneša Pinkavová (40 piesní) a Pavel Pinkava (62 piesní) z Jablonice. Samostatnú kategóriu z hľadiska rozsahu dokumentovaného fondu piesní reprezentuje jediná speváčka – Eva Studeničová z Moravského Svätého Jána. Z jej podania zberateľ zaznamenal viac ako dve stovky piesní. Rekonštrukcia piesňového repertoáru tejto speváčky uvedený počet spresnila na 242 piesní,²⁷ čo predstavuje najvyšší počet Plickom zapísaných piesní na Záhori od jedného speváka.

Novší výskum zo 70. rokov ukázal, že vzťah medzi piesňovým repertoárom a jeho nositeľmi môže byť veľmi variabilný – tento vzťah poukazuje na viaceré typy nositeľov tradície. Všetci však plnili svoju úlohu v zachovaní a ďalšom vývine tradičného spevu v lokálnych kultúrach.²⁸

Prehľad interpretov a počet piesní v korpuse zo Záhoria potvrdil, že Plicka spolupracoval s rôznymi typmi nositeľov piesňovej tradície. Niektorých si zvolil na dokumentáciu piesní vedome a cielene, iní mohli byť výsledkom príležitostného výberu či náhodného stretnutia. V obciach, kde zberateľ neobjavil pozoruhodné spevácke osobnosti, sústredil svoju pozornosť na bežných spevákov – z ich podania zaznamenal repertoár do dvoch desiatok piesní. Takých obcí v Plickovom výbere lokalít bola väčšina. Pozoruhodných interpretov našiel v dvoch obciach – v Jablonici a v Moravskom Svätom Jáne. Okrem väčšieho piesňového fondu spájal týchto interpretov aj vokálny štýl ozdobného spevu.²⁹ Ozdobnému štýlu v tradičnom speve zberateľ venoval osobitnú pozornosť nielen na Záhori, ale aj v iných regiónoch Slovenska.³⁰ Na súvislosť medzi ovládaním a rozvíjaním tohto štýlu spevu na jednej strane a výraznou speváckou osobnosťou na druhej strane poukázal práve na Záhori.³¹

Údaje o spevákoch a speváčkach prinášajú aj ďalšie informácie. Častejší výskyt určitých priezvisk môže byť len prejavom ich frekventovanosti v lokalite či regióne. Spoločné priezviská pri viacerých interpretoch v niektorých obciach či skupinách obcí naznačujú príbuzenské väzby. Táto skutočnosť spravidla súvisí so spôsobom terénnej práce, keď zberateľ uskutočňuje terénny výskum a dokumentáciu piesní v rámci rodiny – s príslušníkmi rodinného spoločenstva. V rodinách sa môžu kumulovať jednotlivci so zvýšeným záujmom o spev, ale aj s ochotou spolupracovať so zberateľom.³² Napríklad, v korpuse zo Záhoria k nim patria Studeničovci a Švecovci z Moravského Svätého Jána, Súkopovci, Oríškovci a Chvostekovci z Čáčova, Pinkavovci z Jablonice či Polákovci z Borského Mikuláša. Často ide o vnútorne diferencované skupiny interpretov v rámci rodín, ktoré zodpovedajú viacgeneračnej a rodovej prezentácii rodinných spoločenstiev. Rodinné vzťahy naznačujú aj ženy-speváčky s odlišnou generačnou prí-

²⁷ URBANCOVÁ – TIMKOVÁ, Ref. 13.

²⁸ ORSÁRYOVÁ, Eva: Poznámky k problematike skúmania piesňového repertoáru a jeho nositeľov. In: *Slovenský národopis*, roč. 24, 1976, č. 1, s. 85-96.

²⁹ TIMKOVÁ, Ref. 13, Ref. 15.

³⁰ PLICKA, Ref. 21, s. 41.

³¹ PLICKA, Ref. 1.

³² KREKOVÍČOVÁ, Eva: Miesto rodiny v mechanizme fungovania a transmisie piesní v dedinskom prostredí. In: *Slovenský národopis*, roč. 31, 1983, č. 3-4, s. 601-606.

slušnosťou, napríklad 81-ročná Marína Benkovičová a 40-ročná Helena Benkovičová z Moravského Svätého Jána, prípadne 77-ročná Alžbeta Dobiášová a 12-ročná Tereza Dobiášová zo susediacich obcí Borský Mikuláš a Borský Svätý Peter.

Kategórie a typy nositeľov tradície

Interpretačné zázemie spevákov a speváčok, s ktorými Karol Plicka na Záhorí spolupracoval, predstavuje pestrý súbor nositeľov piesňovej tradície. Potvrdzuje skutočnosť, že interpreti nie sú jednoliatym spoločenstvom. Zoskupujú sa do rôznych skupín, ktoré sa môžu navzájom prelínať alebo diferencovať. Tieto skupiny sa formujú na základe kritérií, ktoré sa môžu stať predmetom vedomého výberu a selekcie zberateľa. Interpreti – speváci a speváčky – sa delia do viacerých kategórií nositeľov tradície. Najčastejšie sa využíva členenie podľa troch kritérií: vek, rod a zamestnanie.³³

V korpuse Plickových zápisov zo Záhoria nachádzame všetky generačné, resp. **vekové skupiny** interpretov.³⁴ Siahajú od detského veku až po 80-ročných interpretov. Z hľadiska početnosti je zastúpenie jednotlivých vekových skupín prekvapujúco vyvážené. To naznačuje, že zberateľ si vedome vyberal spevákov tak, aby mal zastúpené všetky vekové skupiny. Mierne odlišný obraz získame, keď sa sústredíme na jednotlivé lokality. Zdá sa, že jednoznačný výber spevákov podľa veku zberateľ uplatnil v prípade obcí, kde zapísal väčší počet piesní. Napríklad, s najväčším vekovým rozptýlením interpretov sme sa stretli v obci Moravský Svätý Ján – siaha od 8-ročného dieťaťa až po 81-ročnú speváčku. V tomto širokom vekovom rozpätí je zastúpená kategória detí, spevákov stredného veku a pestrá veková škála speváčok mladého, stredného aj vysokého veku. V obci Jablonica sa vek interpretov koncentroval do mladšej a strednej generácie, v Borskom Mikuláši zasa do strednej a staršej generácie. Samostatnú vekovú kategóriu tvoria deti a mládež (spolu 22 mien), ktorých vek sa pohybuje od 8 do 15 rokov. Prítomnosť detských spevákov svedčí o dokumentačnom záujme Plicku o túto vekovú skupinu. Na Záhorí venoval deťom zvýšenú pozornosť v obciach Čáry a Jablonica.

Vyvážené vekové zastúpenie interpretov zaručovalo pri dokumentácii piesní väčšiu pestrosť repertoáru a umožňovalo sledovať piesne aj z hľadiska vekovej či generačnej stratifikácie interpretov.³⁵

Rodová príslušnosť je ďalším sledovaným aspektom v štruktúre nositeľov piesňovej tradície. Z celkového počtu 97 interpretov bolo 64 žien a 33 mužov. Znamená to, že podiel mužov-spevákov v Plickovej dokumentácii piesní na Záhorí bol o polovicu menší než podiel žien-speváčok. Tento fakt presvedčivo ilustruje skutočnosť, že Plicka pri terénnej dokumentácii piesní skutočne dával väčší priestor ženám-speváčkam, tak ako to formuloval aj vo svojej štúdii z roku 1924. Napríklad, výrazná prevaha žien je zrejmá v zápisoch piesní z obcí Jablonica a Moravský Svätý Ján. Naopak, pomerne vyvážené rodové zastúpenie interpretov nachádzame napríklad v obci Borský Mikuláš.

³³ ORSÁRYOVÁ, Ref. 28, s. 87.

³⁴ Z celkového počtu 97 spevákov iba v 12 prípadoch pri mene interpreta vek nebol uvedený.

³⁵ KREKOVIČOVÁ, Eva: *O živote folklóru v súčasnosti. (Ludová pieseň.)* Bratislava : Národopisný ústav SAV, 1989, s. 143-145.

Selektívny prístup k výberu spevákov podľa rodu vidíme hlavne v obci Borský Svätý Peter, kde Plicka prekvapujúco pracoval len s mužmi-spevákmi a deťmi. Ak však chápal túto lokalitu spolu s Borským Mikulášom ako jeden dokumentačný celok (t. j. skupinu príbuzných obcí),³⁶ potom ide o komplementárny výber interpretov. Je príznačné, že medzi mužskými spevákmi dominujú staršie generácie. Pri ženách-speváčkach je to pestrá veková škála interpretiek mladého, stredného aj vysokého veku.

Zastúpenie spevákov a speváčok v záhorskom korpuse piesňových zápisov v podstate zodpovedá názorom zberateľa na výber interpretov – „nositeľov tradície spevnej“³⁷ – podľa rodu a veku. Na prvom mieste Plicka uprednostňoval ženy-speváčky pred mužmi. Dôvody tejto preferencie uviedol vo svojom metodicky orientovanom príspevku z roku 1924.³⁸ Na tom istom mieste súčasne zdôraznil, že dáva prednosť starším interpretom pred mladšími.³⁹ Táto veková preferencia zasa súvisí so zberateľským záujmom o záchranu zanikajúcich prejavov a o dokumentáciu starších vrstiev piesňovej tradície. Ich nositeľmi boli speváci a speváčky staršej a najstaršej generácie. Na základe kombinácie vekových a rodových kritérií sa nakoniec dostávame ku kategórii interpretov, ktorí boli pre Plicku najcennejším objektom zberateľského a bádateľského záujmu: staršie ženy-speváčky.⁴⁰

Staršie ženy považoval vo všeobecnosti za kľúčové a ťažiskové nositeľky piesňovej tradície v lokalitách. Korpus piesňových zápisov zo Záhoria to potvrdil. Zberateľ tu vyhľadal a spolupracoval s dvadsiatkou speváčok vo veku nad 50 rokov: z kategórie sedem- a osemdesiatničiek to bolo spolu 6 žien, z kategórie päť- a šesťdesiatničiek to bolo až 17 žien. Speváčky vo vyššom veku nemusia byť vždy spoľahlivými interpretkami. Je to vtedy, keď sa vyšší vek stáva prekážkou kvôli pamäťovým, fyziologickým aj prednesovým indispozíciám. Napriek tomu Plicka práve v tejto vekovej kategórii objavil speváčky, z podania ktorých dokázal korektne zapísať piesne. K najstarším patrí 81-ročná Marína Benkovičová a 70-ročná Helena Vávrová z Moravského Svätého Jána či 77-ročná Alžbeta Dobiášová a 71-ročná slepá speváčka Tereza Černá z Borského Mikuláša. Práve v tejto vekovej kategórii Plicka objavil aj výnimočnú speváčku osobnosť – 72-ročnú speváčku Evu Studeničovou z Moravského Svätého Jána. Zaujala ho rozsahom repertoáru i jeho zložením, niektorými žánrovými preferenciami (balady a legendy), ale hlavne vzácnym a v tom čase zanikajúcim vokálnym štýlom ozdobného spevu. Plicka ju pokladal za reprezentatívnu nositeľku tohto štýlu nielen v obci, ale v celom záhorskom regióne.⁴¹ Analýza jej repertoáru ukázala, že táto speváčka bola aj pozoruhodnou nositeľkou viacerých piesňových žánrov – naratívnych a žartovných piesní, ale aj lyrických ľubostných piesní, svadobných a vojenských piesní. Z hľadiska hudobnoštýlovej stratifikácie jej repertoáru sa potvrdilo, že patrila k významným nositeľkám starších štýlových vrstiev tradičného spevu na Záhorí, vrátane regionálne špecifických nápevov.⁴²

³⁶ PLICKA, Ref. 9, s. 51.

³⁷ PLICKA, Ref. 9, s. 51.

³⁸ PLICKA, Ref. 9, s. 52-53.

³⁹ PLICKA, Ref. 9, s. 52.

⁴⁰ PLICKA, Ref. 9, s. 53.

⁴¹ PLICKA, Ref. 1, ¹1928, s. 59, ²1984, s. 79.

⁴² URBANCOVÁ – TIMKOVÁ, Ref. 15.

K pozoruhodným speváckym osobnostiam záhorského regiónu patrí aj 52-ročný spevák Pavol Pinkava z Jablonice. Napriek výhradám o menšej spoľahlivosti mužov ako nositeľov miestnej piesňovej tradície, ktoré Plicka formuloval vo svojom príspevku z roku 1924, v tomto prípade išlo o výnimku. Karol Plicka považoval tohto speváka za výnimočného, expresívne nadaného interpreta, čo potvrdzuje aj jeho poznámka v spomínanej štúdii.⁴³ V jeho podaní zaznamenal 62 piesní a mnohé z nich sa spájali s ozdobným štýlom prednesu.⁴⁴

Ozdobný (*zdobený*)⁴⁵ spev patril k vokálnym prejavom, ktoré Plicku ako zberateľa na Slovensku osobitne zaujali. Na Záhorí sledoval jeho výskyt vo viacerých lokalitách a vyhľadával jeho nositeľov – ženy aj mužov. S ozdobným spevom sa stretol hlavne v podaní žien, s ktorými v teréne aj najviac spolupracoval. Popri Eve Studeničovej našiel niekoľko ďalších speváčok – interpretiek tohto štýlu, a to nielen medzi najstaršou, ale aj strednou generáciou. Napríklad, v Moravskom Svätom Jáne to bola popri Studeničovej už spomínaná 81-ročná Marína Benkovičová a 70-ročná Helena Vávrová, ale hlavne 46-ročná Helena Čermáková, v podaní ktorej zaznamenal 34 piesní prevažne ozdobného štýlu.⁴⁶ V obci Jablonica to bola 53-ročná Mária Oslejová s repertoárom 18 piesní a 41-ročná Katarína Škápiková s 15 piesňami. V tejto obci sa s ozdobovaním nápevov stretol aj u mladších speváčok: u 35-ročnej Agneše Pinkavovej s repertoárom v rozsahu 40 piesní a 32-ročnej Agáty Bartákovéj.⁴⁷

Zamestnanie patrilo k okrajovým údajom, ktoré Plicka pri svojich interpretoch osobitne nesledoval. Tradičné roľnícke prostredie malých obcí s príľahlými kopanicami poskytovalo podmienky na život homogénnych spoločenstiev z hľadiska hospodárskeho, kultúrneho aj sociálneho. Samostatný sociálny status mali len jednotlivci, ktorým patrili špecifické roly v rámci tohto spoločenstva. To je dôvod, prečo v Plickových zápisoch nenachádzame nijaké osobitné údaje o zamestnaní. Vyskytujú sa tu však iné kategórie dát. Sú to sociálne roly a funkcie, ktoré interpreti plnili v miestnych komunitách. Patrí k nim napríklad odkaz na interpreta ako člena miestnej obecnej rady: pri 60-ročnom spevákovi Ondrejovi Šebestovi z Borského Mikuláša je poznámka „*obecní konšel*“.

Častejšie sa stretávame s údajmi o interpretoch, ktoré Plicku zaujímali viacej. Sú to poznámky o miestnych hudobníkoch – muzikantoch, členoch nástrojových zoskupení či hráčoch na gajdách. Nie sú to len všeobecné odkazy. Často ich sprevádza spresňujúci alebo dopĺňajúci údaj, ktorý objasňuje status hudobníka v minulosti alebo súčasnosti. Napríklad, pri 75-ročnom spevákovi Matúšovi Husákovi z Borského Mikuláša je poznámka „*bývalý hudec, primista*“. V zápisoch z Borského Svätého Petra sú poznámky o dvoch gajdošoch v obci: 70-ročný spevák Ignác Buttaš (Boršák), od ktorého zberateľ získal 10 piesní, je označený ako „*poslední gajdoš*“; 62-ročný spevák Augustín Sova, ktorý poskytol 8 piesní, bol „*gajdoš, od narození slepý*“. Piesne, ktoré Plicka zapísal v ich podaní, odkazujú aj na bohatú tradíciu nástrojovej hudby v regióne.⁴⁸ Označenie „*Gajdoš*“ pri súbore 30 piesní z obce Borský Svätý Peter je ambivalentný – v tomto prípade

⁴³ PLICKA, Ref. 9, s. 53.

⁴⁴ TIMKOVÁ, Ref. 15, s. 297-281.

⁴⁵ PLICKA, Ref. 21, s. 41.

⁴⁶ TIMKOVÁ, Ref. 13, 2017.

⁴⁷ TIMKOVÁ, Ref. 13, 2021.

⁴⁸ MICHALOVIČ, Ref. 23.

nevieme jednoznačne posúdiť, či ide o priezvisko (prípadne prezývku) interpreta, alebo o odkaz na hráča na gajdách. Miestni muzikanti boli zrejme pre tohto zberateľa ďalšou dôležitou skupinou nositeľov piesňovej tradície.

Pre úplnosť sa treba zmieniť ešte o jednej kategórii interpretov, ktorá sa objavuje v Plickových zápisoch. Sú to odkazy na príslušníkov rómskeho etnika. S označením „cikán“, „cikánka“, „stará cikánka“ sa stretávame pri piesňach z obcí Borský Mikuláš, Borský Svätý Peter a Rozbehy. Vo všetkých prípadoch je uvedené aj meno interpretov – detských spevákov a príslušníkov strednej a staršej generácie. Zberateľ od nich zapísal iba po jednej-dvoch piesňach. Ide však o žánrovo kompaktný repertoár. Je to súbor vianočných kolied v slovenskom a slovensko-rómskom jazyku (napr. koledy *Daj, Pánbu, džives, džives* v podaní 46-ročného Miša Ferencíka, *Doma ste, doma, mój pane gažda* v interpretácii 53-ročnej Zuzany Danielovej či *Pochválen buc, Pán Ježíš Kristus* v speve 10-ročného Alexandra Ferencíka). Rómovia boli v slovenskom prostredí nositeľmi tohto piesňového žánru – v slovenskom vidieckom prostredí im patrila status špecifickej kategórie koledníkov.⁴⁹ Plicka rómskych interpretov vo svojich štúdiách osobitne nekomentoval. Koledy v podaní rómskych spevákov boli v jeho pohľade zrejme doplnkom miestneho slovenského repertoáru.

Záver

Záhorie patrí k tým regiónom, kde Karol Plicka vykonával zberateľsko-dokumentačnú činnosť v prvých rokoch svojho pôsobenia na Slovensku. Z jeho rukopisnej zbierky slovenských ľudových piesní sa podarilo zrekonštruovať 751 piesní z 9 lokalít Záhoria (Borský Mikuláš, Borský Svätý Peter, Čáčov, Čáry, Jablonica, Kuklov, Moravský Svätý Ján, Osuské, Rozbehy). V tomto korpuse sme identifikovali spolu 97 interpretov rôzneho veku od detí až po predstaviteľov najstaršej generácie. Je to veľké interpretačné zázemie spevákov a speváčok, ktoré sme charakterizovali na základe veku, rodu a sociálneho statusu.

Výsledky sme konfrontovali s Plickovými názormi na zberateľskú prácu v teréne z hľadiska výberu interpretov, ktoré uverejnil v štúdiu z roku 1924. Zberateľ si vedome vyberal interpretov tak, aby mal zastúpené všetky vekové skupiny, čo sa potvrdilo najmä v prípade obcí, kde zapísal väčší počet piesní. Spoločné priezviská v niektorých lokalitách zasa naznačujú príbuzenské väzby interpretov, keď dokumentácia piesní mohla prebiehať v rámci rodinného spoločenstva. Z celkového počtu spevákov a speváčok sme identifikovali 64 žien a 33 mužov. Piesňový repertoár, ktorý Plicka od nich zaznamenal, poukazuje na viaceré typy nositeľov piesňovej tradície. Nachádzajú sa medzi nimi bežní speváci, pozoruhodní interpreti aj výnimočné spevácke osobnosti, ktoré svojím významom prekračujú hranice regiónu. Za najspoľahlivejších nositeľov piesňovej tradície Plicka považoval staršie ženy. Práve v tejto kategórii objavil výnimočnú speváčku osobnosť – Evu Studeničovou z Moravského Svätého Jána. Táto speváčka ho zaujala rozsahom repertoáru, akcentom na vybrané piesňové druhy a žánre,

⁴⁹ Koleda [Heslo.] In: *Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska 1*. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1995, s. 242-243. URBANCOVÁ, Hana: Vianočné piesne v slovenskej ľudovej tradícii. In: *Slovenská hudba*, roč. 27, 2001, č. 4, s. 511.

a hlavne ozdobným štýlom spevu, ktorý bol v čase jeho pôsobenia v tomto regióne vo fáze ústupu a zániku. Hudobná analýza repertoáru tejto speváčky potvrdila, že bola vzácnou nositeľkou starších štýlových vrstiev tradičného spevu na Záhorí.

Karol Plicka nebol jediným zberateľom, ktorý pracoval v záhorskom regióne s takým početným interpretačným zázemím. Janko Blaho (1901 – 1981) zbieral piesne v tomto regióne počas dlhšieho časového rozpätia, do ktorého spadá aj medzivojnové obdobie. Jeho rozsiahla piesňová edícia v súbornom vydaní z roku 2018 uvádza odkazy na interpretov pomerne dôsledne.⁵⁰ Vieme, že prvý diel jeho zbierky (v prvom vydaní z roku 1948) odkazy na interpretov síce neobsahoval, ale už v druhom vydaní z roku 1954 sa vyskytujú.⁵¹ Blahova piesňová zbierka ako celok odkazuje na obsiahly súbor spevákov a speváčok zo Záhoria.⁵² Tento súbor významne dopĺňajú Plickove rukopisné zápisy k nositeľom piesňovej tradície z uvedeného regiónu.

Štúdia je súčasťou grantového projektu VEGA č. 2/0100/22 „Historické pramene tradičného slovenského spevu: typológia, rekonštrukcia, interpretácia“ (2022 – 2025), riešeného v Ústave hudobnej vedy SAV, v. v. i.

Bibliografia

- BARTÓK, Béla: *Slovenské ľudové piesne. I. – III. zväzok*. Eds. Jozef Kresánek, Oskár Elschek, Alica Elscheková. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 1959, 1970, 2007. (reprint: Hudobné centrum 2019)
- BARTÓK, Béla: *Postrehy a názory*. Ed. Oskár Elschek. Bratislava : Štátne hudobné vydavateľstvo, 1965.
- BLAHO, Janko: *Záhorácke pjesničky. Súborné vydanie*. Ed. Peter Michalovič. Bratislava; Skalica : Hudobné centrum; Záhorské múzeum v Skalici, 2018.
- BURLASOVÁ, Soňa: Teoretické a metodologické otázky štúdia nositeľov ľudových tradícií. In: *Slovenský národopis*, roč. 31, 1983, č. 1, s. 7-14.
- ELSCHEKOVÁ, Alica – ELSCHKEK, Oskár: *Úvod do štúdia slovenskej ľudovej hudby*. Bratislava : Hudobné centrum, 2005.
- Koleda [Heslo.] In: *Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska 1*. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1995.
- KREKOVIČOVÁ, Eva: Miesto rodiny v mechanizme fungovania a transmisie piesní v dedinskom prostredí. In: *Slovenský národopis*, roč. 31, 1983, č. 3-4, s. 601-606.
- KREKOVIČOVÁ, Eva: *O živote folklóru v súčasnosti. (Ľudová pieseň.)* Bratislava : Národopisný ústav SAV, 1989, s. 143-145.
- MICHALOVIČ, Peter: *Ľudová nástrojová hudba na Záhorí. Jej štýlové vrstvy a typy nástrojových zoskupení*. Skalica : Záhorské múzeum v Skalici, 2015.

⁵⁰ BLAHO, Janko: *Záhorácke pjesničky. Súborné vydanie*. Ed. Peter Michalovič. Bratislava; Skalica : Hudobné centrum; Záhorské múzeum v Skalici, 2018.

⁵¹ Janko Blaho však tieto údaje neuvádza pri všetkých piesňach, čo súviselo so skutočnosťou, že niektoré piesňové zápisy pochádzali z jeho vlastného piesňového repertoáru. MICHALOVIČ, Peter: Slovo editora. In: BLAHO, Janko: *Záhorácke pjesničky. Súborné vydanie*. Ed. Peter Michalovič. Bratislava; Skalica : Hudobné centrum; Záhorské múzeum v Skalici, 2018, s. 59.

⁵² Je škoda, že súborná edícia tejto zbierky z roku 2018 neobsahuje aj súpis speváčok a speváčok uvádzaných pri jednotlivých piesňach.

- MICHALOVIČ, Peter: Slovo editora. In: BLAHO, Janko: *Záhorské pjesničky. Súborné vydanie*. Ed. Peter Michalovič. Bratislava; Skalica : Hudobné centrum; Záhorské múzeum v Skalici, 2018, s. 59-65.
- ORSÁRYOVÁ, Eva: Poznámky k problematike skúmania piesňového repertoáru a jeho nositeľov. In: *Slovenský národopis*, roč. 24, 1976, č. 1, s. 85-96.
- PLICKA, Karol: *Eva Studeničová spieva*. Martin : Matica slovenská, ¹1928; Osveta, ²1984.
- PLICKA, Karol: *Slovenský spevník I. 500 slovenských ľudových piesní*. Praha; Bratislava : Štátne hudobné vydavateľstvo, 1961.
- PLICKA, Karol: O zbieraní ľudových piesní. In: *Sborník Matice slovenskej*, roč. 2, 1924, č. 2, s. 49-59.
- PROCHÁZKOVÁ, Jarmila et al.: *Vzaty do fonografu. Slovenské a moravské písně v nahrávkách Hynka Bíma, Leoše Janáčka a Františky Kyselkové z let 1909 – 1912*. I. Studie a zprávy. II. Transkripce textů. III. CD 1-3, DVD. Praha : Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha – pracoviště Brno, 2012.
- TIMKOVÁ, Miriam: Pozostalosť Karola Plicku a problémy jej spracovania. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 6 (32), 2015, č. 1, s. 62-85.
- TIMKOVÁ, Miriam: Rekonštrukcia piesňového repertoáru Evy Studeničovej zo zápisov Karola Plicku. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 7 (33), 2016, č. 2, s. 249-283.
- TIMKOVÁ, Miriam: Pieseň z repertoáru súčasníkov Evy Studeničovej. K neznámych zápisom Karola Plicku z obce Moravský Svätý Ján. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 8 (34), 2017, č. 2, s. 313-333.
- TIMKOVÁ, Miriam: Piesňový repertoár obce Jablonica na Záhori a „zdobený spev“ v zápisoch Karola Plicku. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 12 (38), 2021, č. 2, s. 274-290.
- TIMKOVÁ, Miriam: Pieseň zo Záhoria v rukopisnej zbierke Karola Plicku: repertoár, lokality, speváci. In: *Ethnomusicologicum VI. (= Historické pramene tradičného spevu.)* Ed. Hana Urbančová. Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, v. v. i., 2023, s. 111-147.
- TIMKOVÁ, Miriam: Piesňový repertoár obce Jablonica na Záhori v dokumentácii Karola Plicku. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 16 (42), 2025, č. 1, s. 133-140.
- URBANCOVÁ, Hana: Vianočné piesne v slovenskej ľudovej tradícii. In: *Slovenská hudba*, roč. 27, 2001, č. 4, s. 508-557.
- URBANCOVÁ, Hana: Tvorivá osobnosť v tradičnej hudobnej kultúre – pohľad etnomuzikológa. In: *Podiel osobností na vývoji profesionálnej hudobnej kultúry. K pocte Alexandra Moyzesa (1906 – 1984) a Ludovíta Rajtera (1906 – 2000)*. Ed. Ľubomír Chalupka. Bratislava : Stimul, 2007, s. 65-75.
- URBANCOVÁ, Hana: Rukopisná zbierka slovenských ľudových piesní Karola Plicku – otázky evidencie a spracovania prameňov. In: *Od lidové písně k evropské etnologii. 100 let Etnologického ústavu Akademie věd České republiky*. Eds. Jana Pospíšilová, Jana Nosková. Brno : Etnologický ústav AV ČR, 2006, s. 232-244.
- URBANCOVÁ, Hana: Written Records and Source Criticism: A Collection of Slovak Folk Songs Collected by Karol Plicka. In: *Historical Sources and Source Criticism. (= Skrifter utgivna av Svenskt visarkiv 29.)* Ed. Susanne Ziegler. Stockholm : Svenskt visarkiv, 2010, s. 215-226.
- URBANCOVÁ, Hana: *Vybrané kapitoly z dejín slovenskej etnomuzikológie*. Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, 2016, s. 87-116.
- URBANCOVÁ, Hana: Speváčka Eva Studeničová z Moravského Sv. Jána v zápisoch Karola Plicku. In: *Seminár o ľudovej piesni 2016. Výskum, dokumentácia a edície ľudových piesní v oblasti západného Slovenska, Záhoria a slovensko-moravského pomedzia*. Eds. Ondrej Demo, Stanislav Bachleda. Bratislava : Spolok hudobného folklóru, 2017, s. 130-139.
- URBANCOVÁ, Hana – TIMKOVÁ, Miriam: *Eva Studeničová. Výnimočná speváčka v dokumentácii Karola Plicku*. Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, v. v. i., 2024. (v tlači)

PRÍLOHY

Tabuľka: Zoznam spevákov a speváčok z deviatich obcí Záhoria zo zápisov Karola Plicku

Interpret	Lokalita	Vek	Počet piesní	Poznámka zberateľa
Baďura Ondráš	Borský Mikuláš	70-ročný	2	
Barcajová Cecília	Jablonica	neuvedený	2	
Bartáková Agáta	Jablonica	32-ročná	8	
Bartošová Mária	Čáčov	30-ročná	4	
Benkovičová Helena	Moravský Sv. Ján	40-ročná	7	
Benkovičová Marína	Moravský Sv. Ján	81-ročná	19	
Blahová M.	Čáčov	neuvedený	1	
Blažková Mária	Jablonica	13-ročná	1	
Boltová Margita	Jablonica	neuvedený	1	
Butoňovič M.	Borský Mikuláš	64-ročná	1	<i>Grajzová [prezývka]</i>
Buttaš Ignác (Boršák)	Borský Sv. Peter	70-ročný	10	<i>poslední gajdoš</i>
Búzková Štefánia	Borský Mikuláš	12-ročná	1	
Čermáková Helena	Moravský Sv. Ján	46-ročná	34	
Černá Tereza	Borský Mikuláš	71-ročná	2	<i>slepá od detstvi</i>
Čúpová Alžbeta	Borský Mikuláš	60-ročná	2	
Danielová Terézia	Borský Sv. Peter	14-ročná	2	<i>cigánka</i>
Danielová Zuzana	Borský Mikuláš	53-ročná	1	<i>cigánka</i>
Dobiášová Alžbeta	Borský Mikuláš	77-ročná	3	
Dobiášová Tereza	Borský Sv. Peter	12-ročná	2	
Durgalová Kristína	Jablonica	28-ročná	1	
Farkašová Mária	Rozbehy	neuvedený	1	<i>stará cigánka</i>
Ferenčík Alexander	Borský Mikuláš	10-ročný	1	<i>cigán</i>
Ferenčík Miša	Borský Mikuláš	46-ročný	2	<i>cigán</i>
Gajdoš [?]	Borský Sv. Peter	neuvedený	30	
Gažová Anka	Jablonica	37-ročná	5	
Halada Štefan	Borský Sv. Peter	28-ročný	1	
Hések P.	Kuklov	77-ročný	3	<i>gajdoš</i>
Hlásniček Jozef	Jablonica	58-ročný	1	
Husák Matúš	Borský Mikuláš	75-ročný	5	<i>bývalý hudec, primista</i>
Chvostek Ján	Čáčov	67-ročný	7	
Chvostková Zuzana	Čáčov	53-ročná	1	
Chytilová Ulina	Moravský Sv. Ján	65-ročná	2	
Jurovátá Angela	Jablonica	12-ročná	1	
Kabanec Jozef	Borský Mikuláš	66-ročný	2	
Kassayová Magda	Borský Mikuláš	42-ročná	5	
Koblížková Anna	Jablonica	neuvedený	1	
Kralovičová Andela	Čáry	19-ročná	1	
Kutálková Vilma	Osuské	45-ročná	4	
Lahotayová H.	Jablonica	15-ročná	1	
Macek Jan	Čáčov	70-ročný	1	

Interpret	Lokalita	Vek	Počet piesní	Poznámka zberateľa
Maxianová Helena	Moravský Sv. Ján	36-ročná	1	
Míča Ján	Čáčov	9-ročný	3	
Míčová Zuzana	Čáčov	32-ročná	4	
Mihalová Elena	Jablonica	neuvedený	2	
Mikulíčková Kristína	Čáčov	53-ročná	18	<i>rod. Súkopová</i>
Muchová A.	Čáčov	65-ročná	1	
Nedbalová Mária	Jablonica	neuvedený	2	
Novomeský Štefan	Čáčov	12-ročný	3	
Oravec Pavel	Rozbehy	67-ročný	1	
Oříšek Ján [ml.]	Čáčov	14-ročný	1	
Oříšek Ján [st.]	Čáčov	44-ročný	3	
Oříšková Maria	Čáčov	11-ročná	1	
Oslejšová Mária	Jablonica	53-ročná	18	
Patáková Anna	Jablonica	neuvedený	3	
Pastuchová Katarína	Rozbehy	67-ročná	3	
Pastuchová Katarína	Rozbehy	69-ročná	7	
Pinkava Pavel	Jablonica	52-ročný	62	
Pinkavová Agneša	Jablonica	35-ročná	40	
Pinkavová Julka	Jablonica	15-ročná	2	
Polák Alfonz	Jablonica	34-ročný	4	
Polák Ondrej	Borský Mikuláš	77-ročný	1	
Poláková Agneša	Borský Mikuláš	42-ročná	1	<i>Šebesta [prezývka]</i>
Poláková Helena	Borský Mikuláš	65-ročná	3	<i>Pavlova [prezývka]</i>
Poláková Mária	Čáčov	12-ročná	3	
Pribylová Eva	Kuklov	27-ročná	1	
Provazník Pavel	Čáčov	13-ročný	1	
Rubačová Alžbeta	Rozbehy	52-ročná	1	
Skodáček Michal	Čáčov	10-ročný	2	
Slobodová M.	Osuské	65-ročná	1	
Sova Augustín	Borský Sv. Peter	62-ročný	8	<i>gajdoš, od narodení slepý</i>
Studeníč Ján	Moravský Sv. Ján	34-ročný	2	
Studeníčová Alžbeta	Moravský Sv. Ján	32-ročná	1	
Studeníčová Eva	Moravský Sv. Ján	72-ročná	242	
Studeníčová Marinka	Moravský Sv. Ján	8-ročná	1	
Súkopa Ján	Čáčov	57-ročný	2	
Súkopová Mária	Čáčov	21-ročná	1	
Šebesta Ondrej	Borský Mikuláš	60-ročný	7	<i>obecní konšel</i>
Šedivá Mária	Borský Sv. Peter	12-ročná	2	
Škápiková Katarína	Jablonica	41-ročná	15	
Štebík Oto	Jablonica	neuvedený	1	
Štefečková Kristína	Čáčov	12-ročná	2	
Švec Michal	Moravský Sv. Ján	37-ročný	2	
Švecová Mária	Moravský Sv. Ján	20-ročná	1	
Tesarová Hermína	Jablonica	12-ročná	1	
Tomaníčková Kristína	Čáčov	67-ročná	2	

Interpret	Lokalita	Vek	Počet piesní	Poznámka zberateľa
Tomeš J.	Čáčov	11-ročný	1	
Tomeš Pavel	Čáčov	11-ročný	1	
Tomková Anna	Rozbehy	27-ročná	1	
Totka Jozef	Borský Mikuláš	68-ročný	12	
Turanská Mária	Jablonica	neuvedený	2	
Valentová Katarína	Jablonica	54-ročná	1	
Valentová Mária	Jablonica	50-ročná	3	
Vávrová Helena	Moravský Sv. Ján	70-ročná	12	
Zajíc Jozef	Moravský Sv. Ján	52-ročný	2	
Zíšková Agneša	Čáčov	31-ročná	2	
Žáková A.	Jablonica	10-ročná	1	
Žáková Mária	Jablonica	neuvedený	2	

Obr. 1: Speváčka zo Záhoria (SNK-LA, Zbierka Karola Plicku [pohľadnice, fotografie], č. 406/2023_1692)

Obr. 2: Eva Studeničová z Moravského Svätého Jána (SNK-LA, Zbierka Karola Plicku [pohľadnice, fotografie], č. 406/2023/615)

Obr. 5: Ozdobný spev v podaní Heleny Vávrovej z Moravského Svätého Jána, čistopis piesne *Jak sem išeu cichým lesem* (SNM v Martine, Pozostalosť Karola Plicku, [bez sign.])

Obr. 6: Pieseň *Leceu sokol*, ozdobovanie v speve Pavla Oravca z obce Rozbeh (SNM v Martine, Pozostalosť Karola Plicku, [bez sign.])